

WADÉN

Minerva

Wadén

Martti Häikiö

WADÉN

*Dan. Joh. Wadén puhelimen, sähkövalaistuksen,
metsästyksen ja kenneltoiminnan edelläkävijänä*

*Dan. Joh. Wadén, inflytelserik föregångare inom
telefoni och elbelysning, jakt och kennelverksamhet*

www.minervakustannus.fi

© Martti Häikiö ja Minerva Kustannus Oy, 2021

Käännös suomesta ruotsiksi Johan Stén
Kuvatoimitus Martti Häikiö

Kansi ja ulkoasu Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-319-8
Painettu EU:ssa, Livonia Print 2021

SISÄLLYSLUETTELO

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

JULKAISIJAN ESIPUHE11 UTGIVARENS FÖRORD11

KIRJOITTAJAN ESIPUHE 15 FÖRFATTARENS FÖRORD 15

I OSA DANIEL JOHANNES WADÉNIN SEITSEMÄN ELÄMÄÄ.. 19

Papin pojasta lennätinmekaanikoksi 27

Sähkön ja puhelimen tulo joulukuussa
1877 räjäyttivät Wadénin maailman 35

Uusien keksintöjen käytännön
soveltaja..... 49

Miten varakas mies Wadén oli?..... 53

Riistantutkija ja käyttökoirien
jalostaja..... 56

60-vuotispäivät vuonna 1910 66

Metsästyksen väheneminen 70

Maailemansota ja Suomen
vallankumous 73

Viimeinen vuosikymmen 77

Mikä teki Wadénista edelläkävijän?.. 80

II OSA LENNÄTIN, SÄHKÖVALO JA PUHELIN 85

Etelä-Suomen lennätinpiirin
päällikkö 86

DEL I DANIEL JOHANNES WADÉNS SJU LIV..... 19

Från prästson till telegrafmekaniker 27

En ny värld öppnar sig för Wadén i och
med att elektriciteten och telefonen
introduceras i december 1877..... 35

Tillämpare av nya uppfinningar 49

Hur förmögen var Wadén? 53

Viltforskare och förädlare av
brukshundar 56

60-årsdagen år 1910 66

Jakthobbyn avtar 70

Världskriget och revolutionen
i Finland 73

Det sista årtiondet 77

Vad gjorde Wadén till en föregångare? 80

DEL II TELEGRAF, ELBELYSNING OCH TELEFON..... 85

Chef för Södra Finlands
telegrafdistrikt 86

Sähköinen lennätin	86	Den elektriska telegrafen.....	86
Etelä-Suomen piiri	92	Södra Finlands distrikt	92
Helsingin ensimmäinen sähkölaitos.....	94	Helsingfors första elektriska belysningscentral	94
Sähkövalaistuksen tulo Suomeen joulukuussa 1877.....	94	Elektrisk belysning kom till Finland i december 1877.....	94
Kaivopuiston valaistusnäytös 1. elokuuta 1880.....	96	Brunnsparkens belysnings- uppvisning den 1 augusti 1880	96
Opintomatka Pariisiin ja yhteistyö Edisonin yhtiön kanssa.....	99	Studieresa till Paris och samarbete med Edisons bolag	99
Wadén perusti Helsingin Sähkö- valaistuskeskuksen 1884	101	Wadén grundade Elektriska Centralbelysningsaktiebolaget i Helsingfors 1884.....	101
Kilpailijoita.....	107	Konkurrenter	107
Tasa- ja vaihtovirran kamppailu	111	Kampen mellan lik- och växelström	111
Wadén luopui sähkölaitoksestaan kesäkuussa 1890	117	Wadén avstår från sitt elektricitetsverk i juni 1890....	117
Sähköliikkeen valikoima laajenee.....	119	Elaffärens sortiment breddas ..	119
Puhelinten rakentaja ja asentaja.....	122	Telefontillverkare och -installatör ...	122
Tieto puhelimesta tulee Suomeen.....	122	Nyheten om telefonen när Finland.....	122
Suomen ensimmäinen puhelinlinja	126	Finlands första telefonlinje	126
Dan. Joh. Wadéns Elektriska Affär	130	Dan. Joh. Wadéns Elektriska Affär	130
Wadénin puhelinten myyntiorganisaatio.....	132	Wadéns organisation för telefonförsäljning	132
Wadénin puhelintehtas Siltasaarella	135	Wadéns telefonfabrik på Broholmen	135
Wadénin puhelinten rakenne. Kirjoittanut Juha Angervo.....	139	Tekniken i Wadéns telefoner. Författare Juha Angervo	139
Telegrafikone.....	150	Telegrafapparater	150
Osakeyhtiö L. M. Ericsson Suomessa.....	152	Aktiebolaget L. M. Ericsson i Finland.....	152

Helsingin Puhelinyhdistyksen (sittemmin Elisa Oyj) perustaja.....	157	Grundare av Helsingfors Telefonförening (sedermera Elisa Abp).....	157
Kilpajuoksu toimiluvan saamiseksi.....	157	Tävlan om koncession.....	157
Sopimus kansainvälisen Bell- yhtiön kanssa marraskuussa 1880.....	162	Avtal med det internationella Bellbolaget i november 1880	162
Wadén sai puhelinlaitoksen toimiluvan 31. tammikuuta 1882.....	165	Wadén fick koncession för telefoninrättningen den 31 januari 1882.....	165
Helsingin ensimmäinen puhelinkeskus 6. kesäkuuta 1882.....	170	Helsingfors första telefoncentral den 6 juni 1882.....	170
Tappio Tampereella ja Oulussa, voitto Vaasassa, Viipurissa, Kotkassa ja Kuopiossa.....	173	Nederlag i Tammerfors och Uleåborg, seger i Vasa, Viborg, Kotka, Kuopio.....	173
Helsingin Puhelinosakeyhtiön perustaminen kesällä 1883.....	179	Helsingfors Telefonaktiebolag grundas sommaren 1883.....	179
Wadénin kilpailu Haglindin veljesten ja Zettermanin keskinäisen yhtiön kanssa.....	181	Konkurrens med bröderna Haglund och Zettermans ömsesidiga bolag.....	181
Helsingin Puhelinyhdistyksen perustaminen 31. tammikuuta 1889.....	186	Helsingfors Telefonförening grundas den 31 januari 1889..	186
Etelä-Suomen kaukopuhelinverkon rakentaja.....	191	Byggare av Södra Finlands fjärrtelefonnät.....	191
Kaukoverkon rakentuminen ..	191	Fjärrtelefonnätet uppstår.....	191
Etelä-Suomen Kaupunkien- välisen Puhelinosakeyhtiön perustaminen 1894.....	199	Södra Finlands Interurbana Telefonaktiebolag grundas 1894.....	199
Nopea kasvu.....	207	Snabb tillväxt.....	207
Omia keskuksia, jännitteitä, teknisiä parannuksia.....	210	Egna centraler, spänningar, tekniska förbättringar.....	210
Valtiollistamispaineita.....	218	Tryck på förstatligande.....	218
		Revolutionerna 1917 och 1918.....	223

Vallankumoukset 1917 ja 1918	223
Taistelu kaukopuhelin-toiminnan valtiollistamisen estämiseksi 1920-luvulla.....	232

III OSA KESTÄVÄ RIISTANHOITO JA KÄYTTÖKOIRIEN JALOSTUS

Suomen Kennelklubin perustaja.....	242
Kennelklubin perustaminen	243
Suomen ajokoirien ja pystykorvien jalostaja.....	249
Pointteri Milton Totnes	250
Näyttelyt, kalenteri, rotukirja, käyttökokeet	255
Ajokoirien jalostus	258
Käynti hovineuvos Dan. Joh. Wadénin maatilalla 1901	262
Pystykorvien sukutaulut	267
Järjestäytyneen metsästyksen uranuurtaja	270
Alusta alkaen suuren mittaluokan riistantutkija	270
Tilastoja riistakantojen muutoksista	279
Metsästysvuosi 1911.....	284
Hirvikannan elvyttäminen ja metsästyshoitovaltuuskunta...	290
Wadénin metsästys vähenee – Turengin Metsästysseuran perustaminen 1914	296

Kampen mot förstatligandet av fjärrtelefonin under 1920-talet.....	232
--	-----

DEL III HÅLLBAR VILTVÅRD OCH AVEL AV BRUKSHUNDAR ..

Finska Kennelklubbens grundare....	242
Kennelklubben grundas.....	243
Förädlare av finska stövare och finska spetsar	249
Pointern Milton Totnes	250
Utställningar, kalender, stambok, bruksprov.....	255
Avel av stövare	258
Besök på hovrådet Dan. Joh. Wadéns lantgård år 1901.....	262
Spetsarnas stamtavlor.....	267
Föregångare för organiserad jakt....	270
En viltforskare av stor skala genast från början.....	270
Statistik över förändringar i viltbeståndet	279
Jaktåret 1911.....	284
Återupplivande av älgstammen och viltvårdsdelegationen.....	290
Wadéns jaktaktivitet avtar – Turengin Metsästysseura grundas 1914	296
Finlands Jägarförbunds första ordförande 1921–1922	298

Suomen Metsästäjäliiton
ensimmäinen puheenjohtaja
1921–1922298

IV OSA DANIEL JOHANNES
WADÉNIN PERINTÖ 303

Yrittäjä loi kestävä yrittäjäkulttuurin.
Kirjoittanut Kurt Nordman.....305
Testamentti.....312
Dan. Joh. Wadénin rahasto –
historiallinen yhteenveto315
Tapiolan kartanopuistosta löytyy
Wadénin ajan kasveja.
Kirjoittanut Kurt Nordman.....319

DAN. JOH. WADÉNIN RAHASTON
HALLINTONEUVOSTON JÄSENET
1931-2019..... 323
LOPPUVIITTEET..... 326
LÄHTEET.....338
HENKILÖHAKEMISTO 344

DEL IV ARVET EFTER
DAN. JOH. WADÉN..... 303

Entreprenören som skapade en
bestående företagskultur. Författad av
Kurt Nordman.....305
Testamentet312
Dan. Joh. Wadéns fond – historisk
sammanfattning315
I Tapiola gårdspark påträffade växter
från Wadéns tid. Författad av Kurt
Nordman319

DAN. JOH. WADÉN FONDS
FÖRVALTNINGSRÅDS MEDLEMMAR
1931-2019..... 323
SLUTNOTER..... 326
KÄLLOR.....338
PERSONREGISTER 344

Helsingin satama vuonna
1871 ennen sähkö ja
puhelimien tuloa.
B. Reinholdin teräspiirros
teoksesta En resa i Finland
(1873)

*Helsingfors hamn år 1871
innan elektricitetens och
telefonens ankomst. Stålstick
av B. Reinhold. I boken En
resa i Finland (1873).*

JULKAISIJAN ESIPUHE UTGIVARENS FÖRORD

PUHELIN ja sähkö alkoivat mullistaa maailmaa 1880-luvulla. Puhelin muutti ihmisten vuorovaikutuksen reaaliaikaiseksi ja korvasi osittain kirjeet ja lennättimen. Sähkö toi valon kauppoihin, koteihin ja työtiloihin sekä voiman verstaisiin, tehtaisiin ja maataloille.

Daniel Johannes Wadén (1850–1930) oli teknologisen vallankumouksen uranuurtajia Suomessa. Lennätinvirkamiehestä tuli puhelinalan yrittäjä ja organisaattori. Hänen näkyvimmat ja kestävimmat aikaansaannoksensa olivat Helsingin Puhelinyhdistys, sittemmin Elisa Oyj:n kantayhtiö, ja Etelä-Suomen kaupunkienvälinen puhelinyhtiö eli kaukopuhelinliikenne sekä yksityisten puhelinlaitosten yhteiselin

TELEFONEN och elektriciteten började förändra världen på 1880-talet. Telefonen gav människor möjlighet att kommunicera i realtid och började delvis ersätta brev och telegraf. Med elektriciteten kom belysningen till affärer, hem och arbetslokaler samt elkraften till verkstäder, fabriker och lantgårdar.

Daniel Johannes Wadén (1850–1930) var föregångare för en teknologisk omvälvning i Finland. Han var telegraf-tjänsteman som blev entreprenör i telefon- och elbranschen. Hans mest synliga och bestående skapelser var Helsingfors Telefonförening, sedermera Elisa Abp, Södra Finlands Interurbana Telefonaktiebolag, samt intresseorganisationen för de privatägda lokala telefonbolagen,

• Etelä-Suomen Kaupunkienvälisen puhelinyhtiön maalauttama Daniel Johannes Wadénin muotokuva. Eero Järnefelt 1923. Teos on Elisa Oyj:n hallussa. Kuva Antti Salmenlinna.

Porträttet av Daniel Johannes Wadén, som Södra Finlands Interurbana Telefon Ab låtit måla. Eero Järnefelt 1923. Porträttet är i Elisa Abp:s besittning. Bild Antti Salmenlinna.

Puhelinlaitosten liitto. Häntä pidetään Suomen puhelintoiminnan isänä.

Wadén rakensi Helsingin ensimmäisen sähkölaitoksen. Häntä pidetäänkin Helenin eli aiemmalta nimeltään Helsingin kaupungin sähkölaitoksen perustajaisänä.

Harrastuksissaan Wadén nousi metsästyksen ja kenneltoiminnan arvostetuksi uranuurtajaksi. Häntä kunnioitetaan Suomen Metsästäjäliiton perustamiseen johtaneen kehityksen tärkeimpänä vaikuttajana. Hän oli luomassa ensimmäistä valtakunnallista metsästysjärjestöä ja oli sen ensimmäinen puheenjohtaja. Hän oli ensimmäinen ja uraauurtava riistantutkijamme.

Wadénin aloitteesta perustettiin maahamme ensimmäinen kenneljärjestö ja aloitettiin koirien ohjattu jalostustoiminta. Wadén on Suomen Kennelliiton perustajia. Hän järjesti ensimmäiset ajokoirien käyttökokeet ja kehitti koirien jalostusta.

Kuollessaan vuonna 1930 Daniel Johannes Wadén jätti jälkeensä huomattavan omaisuuden. Siitä muodostetun Dan. Joh. Wadénin rahaston pääoma nousi 30 miljoonaan euroon vuonna 2017 ennen uudelleenjärjestelyä. Rahaston edunsaajina ovat olleet Suomen Metsästäjäliitto ja Svenska litteratursällskapet i Finlandin omistama Svenska kulturfonden. Vuoden 2020 elinkustannusindeksin mukaisessa rahanarvossa rahasto oli ajanjaksoilla 1931–2018 jakanut edunsaajilleen

Telefonbolagens förbund. Han betraktas som den finländska telefonins fader.

Wadén byggde det första elektricitetsverket i Helsingfors. Han betraktas som Helens, tidigare Helsingfors stads energiverks, fadersgestalt.

Genom sina hobbyer blev Wadén en högt uppskattad föregångare för organiserad jakt- och kennelverksamhet. Han högaktsas som en central gestalt i utvecklingen som ledde till att Finlands Jägarförbund grundades. Han var med om att skapa den första nationella jaktorganisationen och verkade som dess första ordförande. Han var en pionjär när det gällde att utforska vårt viltbestånd.

Wadén tog initiativ till att grunda den första kennelorganisationen i Finland och startade systematisk hundavel. Wadén hörde till stiftarna av Finska Kennelklubben. Han organiserade de första arbetsproven för stövare.

Vid sitt frånfälle år 1930 efterlämnade Daniel Johannes Wadén en ansevärd förmögenhet. Därav bildades Dan. Joh. Wadéns fond, vars kapital år 2017 inför omorganiseringen översteg 30 miljoner euro. Fondens förmånstagare har varit Finlands Jägarförbund och Svenska kulturfonden, som ägs av Svenska litteratursällskapet i Finland. Med tillämpning av 2020 års levnadskostnadsindex hade Wadéns fond under perioden 1931–2018 delat ut sammanlagt drygt 15 miljoner euro till sina förmånstagare. Inför fondens uppdelning mellan förmånstagarna

yhteensä runsaat 15 miljoonaa euroa. Wadénin rahaston jakautuessa edunsaajien kesken, päätti hallintoneuvosto teettää nimihenkilöstään nykyaikaisen elämäkerran.

Teoksen kirjoittajaksi kutsuttiin professori Martti Häikiö, joka on aiemmin kirjoittanut muun muassa datasiirron, matkapuhelintoiminnan ja Nokian historiikit. Hankkeen tueksi nimitettiin toimitusneuvosto, johon ovat kuuluneet Suomen Metsästäjäliiton viestintäpäällikkö Eija Vallinheimo ja häntä ennen Sari Järvinen, Helsingin Puhelinyhdistyksen entinen toimitusjohtaja vuorineuvos Kurt Nordman sekä varatuomari Eero Tamminen, jonka aloitteellisuuteen elämäkertahanke pitkälti perustuu, sekä alikirjoittanut, Svenska litteratursällskapet i Finlandin entinen toimitusjohtaja.

Haluan kiittää kirjoittajaa, toimituskunnan jäseniä sekä arkistoja, museota, keräilijöitä, kustantajaa sekä kaikkia muita hanketta monin eri tavoin tukeneita henkilöitä ja tahoja.

Dan. Joh. Wadénin rahaston viimeiseksi jäänyt hallintoneuvosto on halunnut tuoda Wadénin merkittävän elämäntyön laajemmin tunnetuksi. Uskomme, että hänestä kertova teos lisää ymmärrystä myös teknologisten murrosten luonteesta, syventää tietoa telekommunikaation historiasta ja antaa esimerkin aktiivisen ja organisaatiokykyisen harastajan vaikutusmahdollisuuksista vapaaehtoisessa yhdistystoiminnassa.

beslöt fondens förvaltningsråd beställa en modern biografi över grundaren.

Professor Martti Häikiö, som tidigare skrivit historiker om bland annat dataöverföring, mobiltelefoni och Nokia, kallades till författare av biografien. För att stöda projektet tillsattes ett redaktionsråd, vars medlemmar var Eija Vallinheimo, kommunikationschef på Finlands Jägarförbund, samt före henne Sari Järvinen, bergsrådet Kurt Nordman, tidigare verkställande direktör för Helsingfors Telefonförening, vicehäradshövding Eero Tamminen, på vars initiativ biografiprojektet till stor del grundar sig, samt undertecknad, tidigare verkställande direktör för Svenska litteratursällskapet i Finland.

Jag vill framföra mitt tack till författaren, redaktionsrådets medlemmar samt arkiv, museer, samlare, verkets utgivare samt alla andra personer och instanser som stött projektet.

Det sista förvaltningsrådet för Dan. Joh. Wadéns fond har önskat göra Wadéns betydande livsverk mer allmänt känt. Vi tror att detta verk om honom även ökar kunskapen om teknologiska genombrott, fördjupar kunskapen om telekommunikationens historia och ger ett exempel på de påverkningsmöjligheter som en aktiv entusiast med organisationsförmåga kan ha inom frivillig föreningsverksamhet.

Vi hoppas att Wadéns många donationer, av vilka den mest betydande baserade

Toivottavasti Wadénin monet lahjoitukset, joista merkittävin perustui hänen testamenttiinsa, innostavat muitakin ohjaamaan varallisuuttaan yhteiseksi hyväksi.

Henry Wiklund
Dan. Joh. Wadénin rahaston hallintoneuvoston viimeinen puheenjohtaja

sig på hans testamente, inspirerar även andra att donera förmögenhet till det gemensamma bästa.

Henry Wiklund
Sista ordföranden i förvaltningsrådet för Dan. Joh. Wadéns fond

Dan. Joh. Wadénin rahaston viimeinen hallintoneuvosto. Vasemmalta varapuheenjohtaja Ilkka Mäkelä, Kristian Gerkman, puheenjohtaja Henry Wiklund, Taito Tuunanen ja asiamies Mikael Wahlström.

Det sista förvaltningsrådet för Dan. Joh. Wadéns fond. Från vänster vice ordförande Ilkka Mäkelä, Kristian Gerkman, ordförande Henry Wiklund, Taito Tuunanen och ombudsman Mikael Wahlström.

KIRJOITTAJAN ESIPUHE

FÖRFATTARENS FÖRORD

DANIEL Johannes Wadénin elämäntyön monialaisuus asettaa elämäkerran tekijälle haasteen: miten sovittaa yhteen historian ymmärtämiselle välttämätön ajallinen eteneminen eli kronologia ja toisaalta eri toimialojen vaatima yksityiskohtainen huomio. Päädyin siihen, että pohdin teoksen ensimmäisessä osassa Wadénin henkilökohtaisen elämän käännekohtia. Teoksen alussa on kronologinen pienoiselämäkerta, jonka jälkeen tarkastelen hänen toimintansa kutakin alaa yhtenäisenä kokonaisuutena.

Wadénista kehittyi tarmokas monen alan uranuurtaja ja kestävien yhteisöjen ja toimintatapojen rakentaja. Elämäkerran perimmäinen arvoitus on kohdehenkilön luonteen ja sisäisen palon ymmärtäminen. Lahjakkuuden ilmene mistä voi kuvailla, mutta loppuun saakka sitä ei voi selittää.

Haluan lämpimästi kiittää Dan. Joh. Wadénin rahaston hallintoneuvostoa ja

FÖR en biograf innebär mångsidigheten i Daniel Johannes Wadéns livsverk en utmaning: hur ska man bäst anpassa kronologin eller tidens lopp, som är nödvändig för den historiska förståelsen, med den detaljerade behandling som de olika branscherna fordrar. Jag beslöt mig för att i den första delen av verket dryfta vändpunkterna i Wadéns privata liv. Efter den korta biografen granskar jag sedan varje delområde av hans offentliga verksamhet som en odelad helhet.

Wadén blev med tiden en energisk föregångare inom många branscher och en skapare av varaktiga sammanslutningar och arbetssätt. Biografins grundläggande gåta är att komma underfund med personens karaktär och inre glöd. Att beskriva snillets yttringar låter sig göras, men snillet i sig kan inte förklaras tillfyllest.

Jag vill framföra mitt hjärtliga tack till förvaltningsrådet för Dan. Joh. Wadéns fond samt till det av förvaltningsrådet

sen asettamaa toimituskuntaa, joiden jäsenet ovat antaneet merkittävän panoksen tämän teoksen aikaansaamiseksi.

Eriytyisen kiitoksen haluan osoittaa vuorineuvos Kurt Nordmanille. Hän pyysi minua kauan sitten kirjoittamaan yhteiskuntaa mullistaneen datasiirron historian. Se avasi minulle valtatie teknologian ja sen liiketalouden tutkimiseen. Helsingin Puhelinyhdistyksen pitkäaikaisena toimitusjohtajana hänen syvälinen kokemuksensa on antanut perspektiiviä puhelinalan murrosaikojen johtamiseen. Nordman on kirjoittanut tähän teokseen luvut Wadénin luomasta yrityskulttuurista ja hänen metsästyskartanonsa Tapiolan kasvistosta.

Varatuomari Eero Tamminen teki alkuperäisen aloitteen elämäkerran aikaansaamiseksi. Hän on vanhan vainukoiran kokemuksella ja vimmallalla kaivannut esiin lähteitä, kuvia, yhteystietoja ja tiedonpalasia kolmenkymmenen kansion verran ja järjestänyt monia teoksen kannalta arvokkaita tapaamisia.

Avuliaasta yhteistyöstä haluan kiittää Metsästysmuseon henkilökuntaa ja erityisesti museoamanuenssi Pekka Allostta, Suomen Kennelsäätiön hallituksen puheenjohtaja Eeva Anttista ja koira-historioiden kirjoittaja Kaija Unholaa, Tekniikan museota, puhelinalan keräilijöitä Juha Angervoa, Mikael Eriksonia ja Juha Toivasta. Markku Sikiötä ja Lotta Peltoniemeä kiitän komeista pystykorva- ja ajokoirakuvista, Anna

tillsatta redaktionsrådet, vars medlemmar har bidragit med en betydande insats för detta verk.

Ett speciellt tack riktar jag till bergsrådet Kurt Nordman. För länge sedan bad han mig skriva historien om dataöverföringen som revolutionerade samhället. Det blev för mig en inkörspport till teknologiforskning och därav betingad affärsverksamhet. Nordmans gedigna erfarenhet som långvarig VD för Helsingfors Telefonförening har gett ett perspektiv på ledningen av telekombranschen under brytningstider. Nordman har för detta verk författat kapitlet om den företagskultur som Wadén varit med om att skapa samt om floran på Wadéns herrgård Tapiola.

Vicehäradshövding Eero Tamminen tog det första initiativet till att skriva en biografi över Wadén. Med en gammal spårhunds erfarenhet och frenesi har han grävt fram källor, fotografier, kontakter och fakta upp till trettio mappar, samt organiserat många värdefulla möten.

För benäget samarbete vill jag tacka personalen vid Finlands Jaktmuseum, särskilt amanuens Pekka Allonen, ordföranden för Finlands Kennelstiftelse Eeva Anttinen samt Kaija Unhola, som nedskrivit historier om hundar, Tekniska museet samt telefonsamlarna Juha Angervo, Mikael Eriksson och Juha Toivonen. Jag tackar Markku Sikiö och Lotta Peltoniemi för fina bilder av spetshundar och stövare, Anna Savikko för hjälp

Savikkoa monista järjestelyistä, Antti Salmenlinnaa kuvauksista ja Tapio Lukosta harvinaisista kuvista sekä Markus von Weissenbergiä Wadénin riistatilstosta. Minna Sarantola-Weissia kiitän kaupungin pienoismallin kuvausmahdollisuudesta Helsingin kaupungin-museossa.

Martti Häikiö

i många arrangemang, Antti Salmenlinna för fotografering och Tapio Lukonen för sällsynta bilder samt Markus von Weissenberg för Wadéns viltstatistik. Minna Sarantola-Weiss tackar jag för möjligheten att fotografera miniatyrmodellen av Helsingfors.

Martti Häikiö

Martti Häikiö ja Turengin ajokoirapatsas.
Kuva Antti Saraja, Suomen Metsästysmuseum.

*Martti Häikiö och stövarstatyn i Turengi.
Bild Antti Saraja, Finlands Jaktmuseum.*

I OSA

DANIEL JOHANNES WADÉNIN SEITSEMÄN ELÄMÄÄ

DEL I

DANIEL JOHANNES WADÉNS SJU LIV

Daniel Johannes Wadénin Helsinki
Kartta vuodelta 1876

1 Yrjönkatu 29, Wadénin asunto ja ensimmäinen verstaas 1875–1882.¹ Ensimmäisen puhelun soitti tehtailija Johan Nissinen, joka asui samassa korttelissa Annankatu 28.

2 Läntinen Heikinkatu 12, Kiseleffin talo. Wadénin toinen asunto 1882–1888.

3 Aleksanterinkatu 52, Lennätinhallituksen konttori. Wadénin työpaikka 1870–1891.

4 Pohjoisesplanadi 25–27, Grönqvistin talo. Wadénin ensimmäinen sähkölaitos 1884, Wadénin puhelinyhtiön keskus 5. kerroksessa 1888, Wadénin tehdas ja asunto 2. kerroksessa vuodesta 1888.

5 Kaivuhuone. Wadénin sähkövalaistusnäytös 1880 ja ensimmäinen puhelinlinja 1882.

6 Wadénin tehdas, Siltasaarenkatu 1, jossa hän valmisti puhelimia, ukkosenjohdattimia ja muita laitteita 1886–1888.

7 Korkeavuorenkatu 35–37. Helsingin Puhelinyhdistyksen (35) ja Etelä-Suomen kaupunkienvälisen puhelinyhtiön (37) talot.

*Dan. Joh. Wadéns Helsingfors
Karta från år 1876*

1 *Georgsgatan 29, Wadéns bostad och första verkstad 1875–1882.¹ Det första telefonsamtalet ringdes av fabrikkör Johan Nissinen, som bodde i samma kvarter på Annegatan 28.*

2 *Västra Henriksgatan 12, Kiseleffska huset. Wadéns andra bostad 1882–1888.*

3 *Alexandersgatan 52, Telegrafstyrelsens kontor. Wadéns arbetsplats 1870–1891.*

4 *Norra Esplanaden 25–27, Grönqvistska huset. Wadéns första elektricitetsverk år 1884, central för Wadéns telefonbolag i femte våningen 1888, Wadéns fabrik och bostad i andra våningen från år 1888.*

5 *Brunnshuset. Wadéns uppvisning av elbelysning år 1880 och den första telefonlinjen år 1882.*

6 *Wadéns fabrik vid Broholmmsgatan 1, där han tillverkade telefoner, åskledare och övriga apparater 1886–1888.*

7 *Högbergsgatan 35–37. Helsingfors Telefonförenings (35) och Södra Finlands Interurbana Telefonaktiebolags (37) hus.*

Edistys ja valistus leviävät rautateiden, lennättimen ja koulukirjojen avulla John Gastin maalauksessa *American Progress* vuodelta 1872.

Framsteg och upplysning sprids med järnvägar, telegraf och skolböcker i John Gasts målning American Progress från år 1872.